

РЕЦЕНЗИЯ

От доц. д-р Добри Неделчев Хазърбасанов, дм

Пределател на Научното жури

Начакник Клиника по кардиология

Болница Лозенец, СУ

Относно

дисертационен труд за присъждане на научна и образователна степен „доктор” по професионално направление 7.1 „Медицина” и научна специалност 03.01.47- „Кардиология” , Катедра по Вътрешни болести, фармакология и клинична фармакология, педиатрия, епидемиология, инфекциозни и кожни болести, Софийски Университет, София

Тема на дисертационния труд: **Ендоваскуларно лечение на комбинирана периферно-артериална и коронарна болест**

Автор на дисертацията: **д-р Ивета Георгиева Ташева-Димитрова**

Научни ръководители: **проф.д-р Иво Спасов Петров, дм**

Проф. д-р Лъчезар Начев Гроздински, дмн

Кратки сведения за процедурата

Д-р Ивета Георгиева Ташева - Димитрова е зачислена за самостоятелна подготовка на докторска програма към Катедра по Вътрешни болести, фармакология и клинична фармакология, педиатрия, епидемиология, инфекциозни и кожни болести със заповед на Ректора на СУ София- № РД-20.715 от 20.04.2018 и отчислен с право на за защита в рамките на 1 г със заповед №РД 20.135 от 31.07.2019г, след заседание и решение на Катедрен съвет- протокол №23 от 20.06.2019.

През 2019г е положила успешно изпит за докторантски минимум с отличен успех.

Биографична справка

Д-р Ташева е родена през 1970 год. Висшето си медицинско образование завършва през 1996 год. в Медицински Университет – София с отличен успех. Владее писмено и говоримо английски и френски език.

Следдипломни квалификации и професионален опит

Д-р Ташева е с три специалности – по Вътрешни болести, Кардиология и Ангиология, както и подспециалност Инвазивна кардиология и Съдова медицина.

Тя е работила като лекар-ординатор МБАЛ Ямбол 1997-1998. От 1999-2002 специализант по вътрешни болести към МУ София, 2002-2009 кардиолог в УНСБАЛ „Света Екатерина“, 2010г НКБ София, 2011- 2014г – Завеждащ отделение по Инвазивна кардиология МБАЛ Пазарджик, 2012 – понастоящем Началник отделение инвазивна кардиология „Сити Клиник УМБАЛ“.

От 2015г Д-р Ташева е хоноруван преподавател към СУ Климент Охридски с висока преподавателска натовареност. Извършва преподавателска дейност и обучение за интервенционално лечение към подспециалност съдова медицина.

Научно-изследователска дейност

Д-р Ташева е автор и съавтор на 10 научни публикации, 1 от които в чужбина и 8 участия в национални и международни конгреси и научни срещи.

Четири от публикациите са във връзка с дисертационния труд.

Докторският й труд, подлежащ на защита е на тема ” Ендоваскуларно лечение на комбинирана периферно-артериална и коронарна болест ”.

Структура на дисертацията

Дисертационния труд е представен от 116 страници. онагледен с 23фигури, 8 таблици в основното съдържание.

Съдържа:

- Използвани съкращения и означения-1 стр.
- Литературен обзор- 48 стр.
- Цел, задачи, материали и методика- 9 стр.
- Резултати-20стр.
- Обсъждане и заключение-.22стр.
- Изводи-5стр.
- Приноси-1.стр.
- Библиография-6стр., от които 10 български автора.

Актуалност на дисертационната тема

Атеросклерозата остава най-важната причина за смърт в развитите страни. Темата за мултифокална атеросклероза е изключително актуална и придобиваща все по-голяма важност. Поради високата заболеваемост, инвалидизация и смъртност на пациентите страдащи от периферно съдова болест, комбинирана с мозъчно съдова и коронарна атеросклероза, скрининга на тези пациенти за мултифокалност на заболяването е от първостепенно значение за прогнозата и лечението им. Основната причина за смъртност на пациентите с хронична артериална недостатъчност на крайниците е миокарден инфаркт, следователно насоченото търсене на исхемична болест на сърцето е задължителен компонент от терапевтичния подход при тези болни. Развитието на образните и ендоваскуларни методики в едновременната диагностика и лечение на полисъдовото засягане, води до съществено подобрене в качеството на живот и преживяемостта. Мултидисциплинарният подход в лечението на атеросклерозата е ключ към лечението и прогнозата на пациентите, страдащи от това заболяване. По тези причини в проекта на дисертационния труд на д-р Ташева основната цел е да се извърши клиничен и инструментален анализ на ендоваскуларно лекувани

пациенти с коронарна и периферна артериална болест и две годишното им проследяване.

Литературният обзор представлява подробно литературните данни за дефиниция и епидемиология на мултифокалната атеросклероза. Включва прогнозата на пациентите с комбинирана периферна и коронарна болест, пациенти с остър коронарен синдром и коронарни пациенти с предстояща съдова операция. Разгледана подробно етиологията и клиничната характеристика на тези пациенти. Описани са начините за инструментална диагностика на тези заболявания: неинвазни и инвазивни методи. Показва задълбочените знания на дисертанта за видовете лечение на пациенти с комбинирана атеросклероза- като консервативно или ендovasкуларно/оперативно лечение. Направени са изводи от литературния обзор, които показват все още нерешените проблеми по тематиката.

Цел и задачи

Целта на дисертационния труд е формулирана точно и ясно-да се оцени ефективността и безопасността на съвременното ендovasкуларното лечение на пациенти с комбинирана ПАБ и КАБ и да се създаде алгоритъм за лечение. Тя е изградена въз основа на 2 научни хипотези, а именно, че класическите рискови фактори за атеросклероза водят до комбинирана съдова увреда- коронарна и периферна, както, че ендovasкуларното лечение е ефективен и безопасен метод на лечение при пациенти с комбинирана КАБ и ПАБ.

За изпълнението на тази цел докторантът си поставя 4 задачи: да се изследва честотата на комбинираната коронарна и периферна атеросклероза сред изследваната популация, да се определи клиничния профил и основните рискови фактори при пациенти с ПАБ и КАБ, подложени на ендovasкуларна терапия, да се докаже ефективността на ендovasкуларното лечение чрез

съвременните интервенционални техники и методи и да се изгради алгоритъм за терапевтично интервенционално поведение.

В раздела МАТЕРИАЛ И МЕТОДИ подробно са описани влючващи и изключващи критерии. Демографската характеристика на пациентите, чийто общ брой е 359. Поставени са цели за 2 годишно проследяване по отношение ефективността и безопасността на коронарните и периферните интервенции. Това включва сърдечно-съдова смъртност, миокарден инфаркт, инстенг тромбоза, инстенг рестеноза по отношение на коронарните лезии, както рестеноза, ретромбоза, необходимост от съдова операция или ампутация при перифеите процедури.

Статистическият анализ включва дескриптивни метода статистика и методи за оценка на хиптези.

В раздел РЕЗУЛТАТИ последователно на уточнените задачи се установява широка разшпространеност на комбинираната КАБ и ПАБ, етиологията на заболяването, методите за лечение- най-често ендоваскуларно, поетапността на процедурите според критичността на коронарната и периферната патология. Обсъдени са видивете усложнения, краткосрочни и дългосрочни /до 2г./ резултати. Доказва се, че 80% комбинирана ИБС и ПАБ, като от тях 70,5 % са с обструктивна КАБ и ПАБ. При 16.6% от пациентите с новооткрита ИБС е осъществена едномоментна коронарна и периферно-съдова интервенция поради критични стенози на коронарните и феморо-поплитеални артерии.Използваният АВІ е точен метод, както за диагностицирането, така и за проследяването на пациенти с ПАБ. От пациентите с ПАБ и $AVI \leq 0.8$, най-голямата част (72,14%) са пациенти със средно и късо клаудикационно разстояние според класификацията на

Fontaine–стадий IIb. При 11,7% от пациентите се открива критична исхемия-исхемична болка в покой- стадий III. Пациенти с улцерации или гангрена са около 13%- IV стадий на ПАБ. Преобладават тромбозите като тип на третираната таргетна лезия при включените пациенти- (208 съдови лезии, 57,9%) и дългите лезии (над 15 см)- при 296 пациента (82,5%). При 95,5% от третираните стенолично-оклузивни лезии на феморалната артерия е постигната успешна реканализация, При 98,1% от проведените процедури са без усложнения. При отчитане на непосредствения клиничен резултат от ендоваскуларното лечение, както на стеноличните, така и на тромботичните съдови лезии се установява значимо подобрене на ABI индекса от средно $0,56 \pm 0,19$ до $0,77 \pm 0,18$. Той остава значимо подобрен и при краткосрочното и при дългосрочното проследяване. Не се установява разлика по отношение на ефективността на избраната ендоваскуларна техника (ПТА или стент) спрямо типа лезии (тромбоза или стеноза). Установява се значимо висок процент на запазена постпроцедурна проходимост на таргетната лезия, като при стенозите и тромбозите е съответно: 89,8% и 83,7% съответно за 3ти месец и 82,7% и 74,4% за 6ти месец. При отчитане на дългосрочния резултат (проследяване на 24 месец) се установява изравняване на процента проходимост при третираните стенози и тромбози: 80,0% и 76,5% съответно. В отдел ДИСКУСИЯ дисертантът прави сравнителна оценка на резултатите с публикуваните литературни данни, като намира потвърдителни заключения за процента успеваемост при тези процедури, както и запазването на резултата при двугодишното проследяване.

Приноси от дисертацията:

С оригинален характер са:

1. Направи се анализ на честотата на пациенти с комбинирана ПАБ и ИБС при голяма група пациенти.

2. Направен е пълен и обобщаващ анализ на клиничната и инструментална характеристика на голяма популация пациенти с комбинирана ИБС и ПАБ.

3. Доказва се, че ендоваскуларното лечение е ефективно и безопасно при пациенти с комбинирана коронарна артериална болест - КАБ и ПАБ. Комплексният диагностичен и лечебен ендоваскуларния подход при пациенти с ПАБ намалява риска от сърдечно-съдова смъртност.

4. Създаден е за първи път в България алгоритъм за диагностика и терапевтично поведение при високорискови пациенти с мултифокална атеросклероза - комбинирана ПАБ и асимптомна ИБС.

5. Успешно е извършено иновативно ендоваскуларно лечение на хронични, калцирани и дълги тромбози на бедрената артерия при пациенти с ПАБ и КАБ.

6. Успешно е осъществено едноетапното ендоваскуларно лечение при критични пациенти с комбинирана КАБ и ПАБ, което при класическия съдово-хирургичен подход е с много висок риск.

С потвърдителен характер са:

1. Потвърждава се, че класическите рискови фактори за развитието на атеросклеротичния процес са от основно значение, както при КАБ, така и при ПАБ.

2. Тютюнопушенето е водещ рисков фактор при двете групи пациенти, следван от АХ, ЗД и дислипидемия.

3. Изявата на комбинирана КАБ и ПАБ е по-честа при мъжкия пол и в по-ранна възраст, в сравнение с женския пол.

4. Потвърждават се добрите краткосрочни и дългосрочни резултати при ендоваскуларно лечение на пациенти с ПАБ.

Критични бележки

С по-голямата част от направените критични бележки при Вътрешната защита дисертантът се е съобразил. Допълнително могат да се направят и следните такива:

-поради актуалността на темата за България биха могли да се потърсят още български източници

-огромният фактически материал би могъл да се онагледи с повече фигури и таблици

-интерес би представлявало наблюдението на групата без доказана КАБ с цел проследяване прогресията на заболяването.

В заключение:

Д-р Ташева се представя като отличен специалист с богат лекарски, изследователски и преподавателски стаж. Предложеният дисертационен труд е по актуален медицински проблем и има както научна, така и практическа стойност. Научната ѝ продукция е достатъчна по обем и съдържание и покрива изискванията на ЗРАСРБ и на вътрешния правилник на СУ София за присъждане на научна и образователна степен "доктор".

Това дава основания да предложи на уважаемите членове на Научното жури да гласуват в подкрепа на присъждането на научна и образователна степен "доктор" на д-р Ивета Георгиева Ташева – Димитрова.

05.09.2019 г.

Доц. Добри Хазърбасанов, дм

Председател на Научното жури